

Geslaagd debuu

Het is een geslaagd boek, dit Nederlandse debuut van Durk van der Ploeg, die tot nu toe zijn boeken in het Fries schreef.

Ay is anatomieleraar op een kunst-academie maar wordt met ziekteverlof gestuurd als hij zich raar gedraagt. Dit „rare” brengt hem in een gesloten inrichting, daarna in een ziekenhuis waar hij, nadat zijn geest is gedesintegreerd ook lichamelijk afsterft.

Ay's grote hartstocht zijn beenderen die hij jarenlang met enorme toewijding verzamelt en catalogiseert. Hij zet hele skeletten in elkaar, hij bemint de botten want hij voelt hiermee aan de orde van de wereld bij te dragen. Belangrijk — want in zijn eigen leven is geen orde, hij beleeft voortdurend de chaos van de onderdelen die niet bij elkaar willen passen; het is dus de angst — angst voor de onontkoombare wanorde — die zijn leven beheerst.

Zo iemand móet zich wel gek gedragen, want voor zo iemand is een eenvoudig, overzichtelijk leven niet weggelegd; uit zijn chaotische binnenwereld schept hij immers de toestanden in zijn buitenwereld. Zijn wereld is op hol geslagen. Een inrichting is geen oplossing want leven te midden van debielen, gekken en ouden van dagen deprimeert hem, hij voelt dat men hem zijn eigen denkbeelden wil afnemen maar die denkbeelden, raar of niet, zijn juist nodig om hem aan deze kant van het normale te houden. De psychoanalytische behandeling functioneert niet want hij voelt zich als object, speelt helemaal niet mee óf een rol. Bovendien zijn de vragen van de psychiater veel te simplistisch en er dus bijna altijd naast want zijn ziekte is in feite het voortdurend ervaren van één kant van de complicatie die leven heet. En zijn ervaring heeft de vorm van angst.

„Niemand heeft het recht het leven te vermenigvuldigen; het is een vermenigvuldiging van de pijn, van het verdriet, het lijden, de angst.” Zijn reddeloze angst kan zich aan alles vastklampen — geen vrouw, geen vriend kan het meevoelen. Zijn eerste vrouw heeft hem gehaat, zijn tweede wil een kind maar hij wil het niet want een nieuwe schepping kan niet ongedaan gemaakt worden, beter skeletten te bouwen uit delen van dode

wezens dan een nieuwe drager van angst erbij te maken. Tenslotte sterft Ay langzaam af, letterlijk. Maar tot zijn laatste ogenblik houdt hij twijfel over, dus ook angst. En genoeg bewustzijn om te voelen dat „niets erger is dan gevoelloosheid”.

Onevenwichtig

Ay was altijd al onevenwichtig en op de rand van instorting geweest. Zijn jeugd op het platteland wordt beheerst door een harde ongevoelige vader die later NSB-er wordt. Angst voor de vader, onbegrip maar later ook medelijden, angst voor de mensen die zijn vader — dus ook hem — beoordelen en veroordelen, onvoldoende relaties tot die vader en het nijpende gevoel van een ondefinieerbaar gemis, de overtuiging een paria te zijn... wie zich paria voelt, gedraagt zich als paria en kan, als hij maar labiel genoeg is, in een gekkenhuis terecht komen. (Max Frisch behandelt in „Andorra” hetzelfde universele probleem maar dan aan de hand van een jongen die als jood beschouwd wordt.)

In „Een vers graf” wordt dit alles verrassend overtuigend verteld. In Ay's verhaal vloeien verleden en heden, buiten- en binnenwerkelijkheid in elkaar over. We weten bijv. niet of het navrante verslag van geboorte en begravenis van zijn kind in de alledaagse werkelijkheid of in zijn zieke ziel plaatsvindt. Het doet er ook weinig toe: niet voor de verteller die alleen een ongedeelde werkelijkheid kent en niet voor de lezer, omdat de schrijver het zo indringend weet weer te geven.

Dit boek heeft weinig schoonheidsfouten. Af en toe zijn er stijlinzinkingen zoals „...er moet jou een heerlijk gevoel van geluk hebben doorstroomd...” of „Ze was een goede leerling, speels, kleurig, emotioneel en zo.” Ook een „...latente drang naar accentuering...” of „...een acteur uit een toneelstuk van Pinter of Ionesco...” vallen uit de toon; goddank niet vaak.

Zijn het misschien de fouten van het debuut? Als het zo is, wens ik iedere debutant toe zo weinig fouten te maken als Durk van der Ploeg in „Een vers graf” (Bezige Bij).

J. POLAK-SILIAVA